

BrabantStad-diner

Inleiding

Dank voor de uitnodiging

Veel bekende namen, veel kennis en ervaring, dan is het altijd lastig om te bedenken wat je zo'n gezelschap nog mee gaat geven. Zeker in een digitale sessie. Zo heb ik zelf ontdekt dat ik heel goed kan vergaderen en mails kan beantwoorden

Voorstellen

Voor degenen die mij nog niet kennen:

Geboren in Breda, als dijkgraaf ook uitvoerder van Brabantse agenda in Land van Heusden en Altena, rolvast, sta hier nu vooral als hoogleraar gebiedsontwikkeling TU Delft.

Drie blokjes/hoofdstukken

- I waar staan we
- II blik op Brabant
- III een handelingsperspectief gericht aan de hier aanwezigen

I **Waar staan we**

NI is een paradijs, zeker in planologisch opzicht

15 jaar terug sfeer: het land is af, her en der nog een strookje, projectje hier en daar, beetje omkatten, maar dat is het dan wel

Nu ingehaald door: woningbouw, klimaat, energie, biodiversiteit, et cetera.
Corona saus er overheen. Sociale cohesie. We zijn helemaal niet klaar, we beginnen net
Urgentie is er

Misverstand: ruimte is niet schaars, onzin. De hoeveelheid ruimte is een vast gegeven.

Gaat dus bij uitstek om maatschappelijke en politieke keuzes. Er is geen objectief beste inrichting van Nederland. Er zal pijn zijn. En pijn is urgentie. Het goede nieuws is dat die nu breed gevoeld en gedeeld wordt, getuige ook de verkiezingsprogramma's.

Als je nog een miljoen woningen wilt realiseren, 35% binnenstedelijk, dan heb je 300 km² ruimte nodig, ruimte waaraan nu andere functies zijn toebedeeld. Natuurlijk is het maar net hoe je de parameters zet, maar als ik het aandeel Brabant in de nationale opgave op 1/6^e zet dan heb je het al snel over 50 km², alleen al voor wonen.

Maar we moeten meer doen dan woningen bouwen.

SWECO heeft uitgerekend wat de grote transities (wonen, infra, klimaat, energie, landbouw en natuur) aan investeringen – publiek en privaat - gaan vragen. Nationaal gaat het om een bedrag van 900 miljard, dus pak hem beet 150 miljard in Brabant. Uiteraard weer mede afhankelijk van hoe we de keuzes gaan maken.

De urgentie en de opgaven zijn op de politieke agenda geland getuige de verkiezingsprogramma's.

De laatste jaren zagen we de voortekenen al: er zijn heel veel deals, tafels, impulsen, pacten, et cetera, er is meer nodig, kom ik op terug. (Regiodeals, RES, RAS, etc.)

Dat is dus waar we staan: een goed bedoelde waaier aan initiatieven, maar ik raak zelf soms verdwaald Moet richting komen.

We hebben de NOVI zullen sommige van u nu wellicht denken. Maar zolang niemand tegen de NOVI is, hebben nog geen richting te pakken voor de komende 20 jaar

II **Blik op Brabant**

Brabant is door Adriaan Geuze, die ik overigens zeer hoog heb zitten en vanavond een van de sprekers is, in 2006 wel eens beschreven als een mozaïek van steden, natuur en agrarisch gebied. Dat klinkt positief. Je kan ook zeggen: het is een rommeltje. Een gezellig rommeltje, dat wel. Overgang tussen Vlaanderen/België en de rule and order van calvinistisch Nederland. Best of both worlds, mag je hopen.

Brabantmagazine van 2006: *“Brabant is een onwaarschijnlijk mozaïek van steden, agrarische gebieden en natuurgebieden. De stad is overal en het landschap om de hoek. Ik ken geen provincie waar zoveel hangbuikzwijntjes en struisvogels rondlopen als in Brabant. ... doe iets, doe het met lef, groots en meeslepend.”* Of zijn wens is uitgekomen laat ik in het midden ...

Zo'n 15 jaar geleden ontstond het concept van Brabantstad. Als lid van de TK heb ik dat toen een slimme marketing truc genoemd. Slim, maar empirisch flauwekul. Een Bredenaar had niks met Tilburg of Eindhoven en omgekeerd evenmin. Ik weet nog dat ik toen min of meer op het matje werd geroepen door het provinciale bestuur waarbij een aantal hoogleraren van naam en faam mij gingen uitleggen dat ik er naast zat. Een historische avond.

We zijn inmiddels 15 jaar verder: Brabant is gegroeid, niet alleen ruimtelijk-economisch, maar ook mentaal. Daar horen groeistuipen bij en af en toe ook een beetje pijn.

Het mozaïek heeft wat grimmige trekjes gekregen. Het is nog steeds gezellig in Brabant, maar wie de politieke discussie een beetje volgt, weet dat het ergens over gaat in Brabant.

Je zou ook kunnen zeggen: de discussie over de toekomst van Brabant loopt voor op de discussie die we nationaal zullen moeten voeren. In wat voor land willen we leven.

Ondertussen constateer ik ook dat Brabant zich de afgelopen jaren voortvarend heeft ontwikkeld: Eindhoven Brainport is in Nederland een begrip. Breda-Tilburg sluit als twin-city in dat rijtje aan. De vraag of dat dankzij of ondanks beleid is geweest laat ik even voor wat ie is.

Wie de statistieken en hittekaart van Nederland goed bekijkt ziet dat Brabant gaandeweg tot het economisch kerngebied van Nederland is gaan horen. Het is de Zuidas van ons land zou je kunnen zeggen, maar dan een stuk gezelliger vermoed ik. Waar ik Brabantstad eerder een marketing concept heb genoemd dat moest verhullen dat er geen samenhang tussen de steden was, is Brabantstad nu gaandeweg een empirisch feit.

Mijn stelling is dat de ruimtelijk-economische dynamiek in een open economie als de onze zich niet laat sturen, die kan je enkel begeleiden.

Dat vertrekpunt en de eerdergenoemde opgaven maken dat ik hier stel dat de blik op Brabant zal veranderen. Bij het mozaïek is een aantal puzzelstukken op tafel gelegd die zich niet zomaar laten voegen in het mozaïek. En als het dan ook nog gezellig moet blijven, dan wordt het helemaal lastig.

Samenwerken in de echte wereld is moeilijker dan binnen een marketing concept. De komende jaren gaat dat meer van u allen vragen. Brabantstad vraagt om richting, ruimte en regie en samenwerking op alle niveau's en tussen sectoren.

En beetje blijven frunniken aan het mozaïek zal niet afdoende zijn. Ik zeg u: er gaat veel goed in Brabant, er is veel nabijheid, maar toch, u staat voor een aantal cruciale keuzes met elkaar en er staat nog wat te gebeuren.

III Een handelingsperspectief voor de volgende fase

Ik heb er een hekel aan om als het ingewikkeld wordt te wijzen naar het Rijk. Het begint altijd in de regio zelf. Dat is nooit anders geweest. Het is dus allereerst aan de Brabantse bestuurders om te onderkennen dat naast het mozaïek een paar forse puzzelstukken op tafel is gelegd en dat die een plekje moeten krijgen.

Om dat nogmaals in perspectief te plaatsen voor mensen die denken dat het wel meevalt een getal van uw eigen Brabantse site: 280.000 inwoners erbij in 2050.

You ain't seen nothing yet: droogte, hittestress, is ook ruimte en kwaliteit
Van Peter Smit weet ik dat dit zeer zijn aandacht heeft, en terecht.

Langzamerhand ontstaat bij politieke partijen, maatschappelijke partners en private partijen meer en meer oog voor de lange termijn, de noodzaak tot regie en samenhang. Omarmd door de NOVI-alliantie (bont gezelschap).

Samen met de Zeeuw en Daamen het concept van de Regionale Investeringsagenda uitgewerkt. Breda-Tilburg zet de toon en ook Eindhoven is met de RIA aan de slag. De kern van de RIA: van wild west en science fiction naar de juiste film (10-20 jaar).

Sectorale opgaven komen tot stilstand als we de samenhang niet aanbrenen. Paar vuistregels:

- Benoem de opgaven en vertaal deze programmatisch en in locaties
- Confronteer, prioriteer en temporeer waar nodig, alleen dan ontstaat een samenhangend perspectief
- Breng de publieke en private investeringen in beeld, de reality check (de excel)
- Definieer projecten en voer uit

Ik ga hier geen voorspellingen doen, maar het kan zomaar zijn dat de combi van corona, klimaatverandering, druk op de ruimte, behoefte aan meer ontspannen omgeving, meer thuis werken voor bepaalde groepen zal maken dat 'de regio' en dus ook Brabant meer en meer op het netvlies van burgers en bedrijven zal komen te staan

Er groeit nu een generatie op die de kwaliteit van 'de regio' nog belangrijker zal vinden als vestigingsplaatsfactor.

Dat vraagt om een ruimtelijke-economisch perspectief en een samenhangende agenda.

Regionale investeringsagenda biedt zo'n handelingsperspectief. Vroeger noemde we dat overigens gewoon ruimtelijke ordening

De regio kan het niet alleen

Ook al begint een samenhangende aanpak in de regio zelf. Zonder het Rijk lukt het niet. Het gaat dan niet alleen om geld. Uit eigen ervaring weet ik dat het Rijk kan een samenhangende aanpak in de regio kan stutten en steunen of juist frustreren.

Daarom richt ik me nu tot de vertegenwoordigers van de departementen, wetende dat het aan hen ook is om een nieuw kabinet te adviseren en dat is aanstaande. Anders gezegd: als u tot een samenhangende aanpak komt, kan dat een groot verschil maken

Het woord ontschotten neem ik daarbij niet in de mond. Dat is een fictie die afleid van waar het werkelijk om gaat. Immers, ook na de verkiezingen zullen er sectorale potten zijn. Dat is een politieke rationaliteit in een coalitieland die we eenvoudigweg als gegeven zullen moeten accepteren.

Wat wel kan is dat we de sectorale potten straks in samenhang laten landen in de regio op voorwaarde van het hebben van een regionale investeringsagenda. Niet alleen zullen publieke en private investeringen daarmee meer waarde genereren. Het is ook onmogelijk om de sectorale opgaven zonder samenhang te realiseren.

Ik zet dus in op een landelijke investeringsagenda. Niet vanuit het naïeve idee dat we kunnen ontschotten. Wel vanuit de noodzaak dat we het ons niet langer kunnen permitteren sectorale fondsen en ambities zonder samenhang het land in te schieten.

Richting decentrale bestuurders zeg ik: als een nieuw kabinet deze samanhang niet organiseert, wees dan zelfbewust: ga als provincie of regio niet steeds aanschuiven aan sectorale tafels. Of leg in ieder geval steeds de gehele regionale investeringsagendaagenda op tafel.

Richting de vertegenwoordigers van het Rijk zeg ik: meld uw politieke opdrachtgevers dat sectorale doelen niet gehaald gaan worden als deze niet vanuit de samenhang tussen opgaven worden benaderd.

Brabant als gezellig mozaïek heeft zijn langste tijd gehad.

Er ligt een aantal nieuwe puzzelstukken op tafel en die passen niet zonder gedoe.

Ik wens u dus veel gedoe toe. Dan bent u goed bezig